

**Copije van den brief, van Mons. d'Avaux, aan den
alderchristelijksten koningh, uyt den Hage geschreven, den 9.
Januarii, 1684**

<https://hdl.handle.net/1874/21216>

(1)
C O P I E

van den

B R I E F,

van *Mons. d'AVAU X*,

aan den

Alderchristelijcken KONINGH,

WB
864

Uyt den *Hage* geschreven, den 9. Januarii, 1684.

S I R E.

IK had eergisteren de eer van U Maj. te schrijven dat de Heeren van Amsterdam wensten dat ik aan de Staten Generaal door een memorie sou bekent maaken de goede genegentheid van u Maj. tot de rust van de Republiick, ingeval de Spaensche den maand van Januarius lieten voorby gaan sonder iets te besluiten en dat ik had geweygert eene sodanige Memorie te presenteren.

Onderwijlen, S I R E, konnen de Heeren van Amsterdam door hare autoriteyt alleen de Staten Generaal niet engageren om over een saak te delibereren; Hier toe is nodig dat den Pensionaris Fagel ende de Gedeputeerden der Staten Generaal sulx consenteeren, eer si sich daer toe door het presentereen van een Memorie, Onderwijlen heeft het 205, 33. om het dessein van de Heeren van Amsterdam te doen gelucken, het sodanig weten te stellen, dat de Staten Generaal in deliberarie waren over de Mesures die sy souden hebben te nemen, ingeval'er geen accommodement tusschen u Maj. en Spaignien mocht gemaakt werden ten eynde van dese maandt. Wy hebben dan alle de expedienten opgesocht die het niet inleveren van een memorie soude konnen suppleren. Sy hebben my ten diene eynde voorgesteld haar toe te laten en een Conferentie toe te staan tusschen Gedeputeerde uit de Staaten Generaal ende myn, in de welke een vriendt van Amsterdam, die van de Gedeputeerde van Holland is, my eenige eclaircissementen soude afvragen over het geen mochte komen voort te vallen, soo de Spaansse voor het

A

eynd

(2)
eynd van Januarius geen van de propositien van u Maj. quamen te accepteren, waarjuyt hy stof genoeg sou vinden om sulcx by de Staten Generaal in deliberatie te doennemen. Dit heb ik toegestaan en de Heren van Amsterdam gingen aanstonts twee Gedeputeerde der Staten Generaal, van die geen die het meest aan den Prins van Orangien geattacheert zijn, bidden zoo een deputatie te willen resolveren om mijn een precijs antwoord af te vragen over de klachten wegens het schip den Regel; Dit stondt desen ten eersten wel aan, ten hoogsten verblijdt sijnde te sien dat de Heeren van Amsterdam klachten tegens Vrancrijk inbrachten; doch andere dié erger waren dan sy, bespeurden wel dat de Heeren van Amsterdam geen ander oogmerk hadden als een conferentie met my te weeg te brengen; sulcx viel haar verdacht ende dit expedient was vrugteloos.

Dogh de nootfaeckelyckheydt in dewelcke sijn de Staten Generael gevonden hebben om harent wegen een compliment aen my te laten maecten daer over dat ick haer kennis had gegeven van de geboorte van den Hertogh van Anjou, heeft ons een ander middel ter hand gesteld, dat door de vigilantie van de Heeren van Amsterdam niet geringer was dan het eerste sou sijn geweest, want in diergelijcke gelegentheden send men niet meer dan drie Gedeputeerde. Het geluck wilde dat het de heurt was van Holland, Vriessland en Groeningen om tot mijnent te komen, sodanigh dat de Heeren van Amsterdam de Gedeputeerden van Vriessland en Groenighen van de gehele faeck geïnformeert hebben; ende die twee Heeren gebeden my op die selve wijs aen te sprecken als de Gedeputeerde van Amsterdam soude gedaen hebben, soo de Deputatie van de Staten Generael had compleet geweest. Dese drie Gedeputeerden dan quamen gisteren na de middag my betuygen het deel dat de Staten Generael naemen in de geluckige geboorte van myn Heer den Hertogh van Anjou, wanneer de Gedeputeerde van Vriesslandt en van Groeninghen het discours begonden, over de veijligheydt die men weder sydts sou kunnen nemen, soo de Spaensse de maend van Januarii vrugteloos lieten passeren. Die van Hollandt, welcke het woord voerde, betuygde my, dat hem het geene wy gesegt hadde swaerwichtig genoeg scheen, om aen de Staten Generael gerapporteert te werden, ende dat hy, sulcx niet konnendē doen indien ick het niet by geschrift gaf, my bad sulcx in een memorie te stellen, ick betuygden hem dat hy reden sou hebben om mi sulcx voor te houden indien ik hem eenige vrage ofte propositie wegens u Maj. voorstelde, dogh dat ik voor als doen niets voorstelde en alleen antwoorde op het geen de Heren sijne Collega'es myn betuygden; dat het een faeck was die u Maj. niet soght, ende dat het haer genoeg was te weten dat u Maj. sou kunnen gedisponeert werden om haer sulcx toe te staen, wanneer de Staten Generael sullen geloven haer sulcx voorde-

ligh te kunnen sijn, dat ick haer op die wijs liet onderzoeken wat haer het oorbearste was, ende dat ick haer in het vervolg meer sou kunnen voldoen, als sij ampelder van de sentimenten van u Maj. souden willen geïnformeert sijn, ende aldus sijn die Heeren wedergekeert.

Een uur daar na sijn de Heeren van Amsterdam my komen bezoeken, om my te informereen van de devoiren die sy gedaan hadden, ende sy onderrigten my dat men geen saeck by de Staten Generaal in deliberatie neemt, dan op ingeleverde memorie; evenwel dat wanneer een Minister aan Gedeputeerde ter Generaliteyt had gesproken, die Gedeputeerden onder haar decideerden, of het geen men haar had gesegt een point van deliberatie behoorde te sijn, ende dat sy het woord hadden van die van Vrieland en Groeningen te sullen verstaan datmen behoorde te delibereren over alles dat wy in de laatste Conferentie hadden gesecht, ende dat sy het alsoo door souden dringen tegens de Gedeputeerde van Hollandt, ingevalle de vrees die sy voor den Prins van Orangie had hem van een ander advys sou doen sijn. Niet tegenstaande evenwel alle dese precautien, S I R E, derven sich de Heeren van Amsterdam niet verslechteren, dat de Staten Generaal wegens die affaire sullen delibereren; ook is de autoriteyt des Princen van Orangien ende de directie van den Pensionaris Fagel kragtigh; men siet sulcx genoegh door dien de Heeren van Amsterdam niet hebben kunnen verkrijgen dat men soud delibereren op de Memorien die ik den 5. November en den 29. December an de Staten Generaal heb gepresenteert. Oock hebben sy my betuygt dat het niet expresselijk is om de Staten Generaal te doen delibereren dat sy wenssen dat ik een Memorie soude presenteren, maar om de goede intentie van u Maj. voor de Republijck gemeen te maken; Dat de kennis die men areede daar van heeft seer considerabile effecten heeft gedaan, en dat sy daar van noch meer verhoopen als sulcks openbaar sal werden. Sy hebben my mede ingeboesemt datmen versagtingen in een Memorie sou kunnen stellen om niet te schijntien die saek voor te stellen als of men daar van t'enemael sijn werck maecte; datmen gemakkelijck sou kunnen bespeuren dat die propositie niet geschiede als ten voordeel van de Staten Generaal; Datmen by voorbeeld sou kunnen stellen dat ik, bemerkte hebbende uyt de discoursen van veel Leden van de Regering de bekommernis die sy hadden wegens de wapenen van u Maj. indien de Spaanssen sich voor het eynd van Januarius niet accommodeerden, my self de eer had gegeven sulcx aan u Maj. bekend te maken, en dat die my bevolen hadaan de Staten Generaal te betuigen, dat, soo sy in die staat bleven waar in sy waren, ende beletten dat de Troupen die sy aan de Spaanssen hebben gesonden, anders niet en ageerden dan om de Spaansse plaetsen te deffendeeren, u Maj. om de vrees van de Staten Generaal tegemoet te komen, haar wel wil-

de beloven niet een van de selve aen te taiten, ende sijne Wapenen op een ander doende ageren, sich genoeg door het presseren der Spaansse in de Nederlanden door het inquartieren van sijne Troupes en het krijgender contributien,

Wat belangt de verseekertheyd die u Maj. van haar wil hebben dat sy geen nieuwe ligtinghen sullen doen, dat sijn dingen die men wel by monde magh seggen, maar niet in een Memorie stellen; men sou sich daar door met het innerlijke van de Regering bemoeijen, doch het sou genoeg zijn te zeggen dat de Staten Generaal in die staat sullen blijven waar in sy zijn; En ten anderen, soo men wegens de rest kan overeenkoomen, sullen sy eer dencken om Troupes te cassen als om nieuwe te lichten.

De Heeren van Amsterdam hebben my ten uystersten geperst om die permissie van u Maj. te optineren, ende seggen dat sy alles wat sy kunnen doen, om die affaire daar door te doen gelucken. Sy hebben my verseekert dat sy alle dagen de eene ofte de andere Stadt van Holland van haar gevoelen deeden werden, en dat sy er soo noch een van de voornaemste hadden gewonen; Dat sy kragtiglijk arbeydden om het soo te schicken dat de Spaansse sich souden accommoderen, ende als dat niet zyn konde, datmen dan het geproponeerde middel sou aennemem om de rust in nederland te mainteneeren. Si hopen dat de Provincien van Vrieslandt en Groeningen van haar gevoelen sullen werden, en hebben my geledenaan hare Gedeputeerde te willen pree. eu om die noch te verstercken.

Eyndelijck, S I R E. ick kan u Maj. verseekeren, dat de Heren van Amsterdam niet nalaten van het geen van haar dependere, ende dat sy omtrent de andere steden handelen met een ongelovelike yverigheyd ende geduurzaamheid

Ick moet niet vergeten, S I R E, aan u Maj. te seggen, dat eenige Leden van staat alrede difficulteit hebben gemaakt, daar over dat sy niet konden toestaan dat u Maj. alle het platte Landt der Spaansse dede executeren, dat het onmogelijk sou sijn, indien sulcx geschiede, dat de Provincien sich konden mainteneren, niets hebbende waar uyt si haar subsistentie souden kunnen trecken ende dat men daar door, indirectelijck, haar genele Barriere sou weghemen.

Indien de wegen van Vlaenderen niet bekomert waren, soo sou ik de vrymoedigheid niet nemen van een Courier wegens dese saak te depecheren, dog doordien ik voor dingsdag avond niet dan over Luik kan schrijven, hebbe ik geoordeelt tot aan die dag toe niet te moeten uytstellen den staet waar in sich de saecken in dit Landt bevinden, om dat my dunckt dat het ten hoogsten voordeel is dat u Maj. daar van exactelijck geïnformeert sy.

Soo da dispositien die ik in alle de gemoederen sie niet haalt veranderen, so sullen de saecken in weinig dagen tot groote extremiteyten komen. U Maj. heeft gesien dat de Prins van Orangie de Heeren van Amsterdam heeft willen doen

doen resolveren tot de ligtinge, sulcx niet hebbende konnen uitvoeren, heeft hy die in de vergadering van Holland willen doen vast stellen in verwil van de oppositie der Heeren van Amsterdam. In den beginne was er niet dan een nemen in een saak van soodanigen gewichte ten sy dan met eenparigheid van stemmen; de Prins van Orangie heeft sich selfs gevoedt met de hope van die stad van een gevoelen met de andere te doen werden, ende die saak sou te doen concluderen. De Heeren van Amsterdam en de andere zyde, aangemoedigt zijnde door de goedheid die u Maj. haar heeft betuygt, ende gesterkt door de middelen die men haar voorsteldt, hebben sich niet genoeft met het afstemmen van de ligtinge, sy hebben kragtiglijk gehandelt, ende brigues in de Steden gemaakt, sodanigh dat sy veel van haar sentiment hebben doen werden.

De saaken sin op die voor stepende gebleven al den tijdt die u Maj. gesien heeft; Dog den Prins van Orangien dat affront niet langer konnende verdragen heeft sedert vier dagen een disperare resolutie genomen, Hij heeft geconsidereert dat'er noch meer steeden in Hollandt zyn welke toestaan de ligtinge, niet tegenstaande de oppositien van die van Amsterdam, te doen, als die sullen weygeren ten si Amsterdam mede voor de ligtinge sijn, hy heeft dan delstein gemaekt om al de steeden te doen stemmen, ende werwinge te doen vast stellen by meerderheid van stemmen, selfs al warentider ses of seven steden van het gevoelen van Amsterdam,

Men geloof dat sijn eerste intentie nergens anders toestreeckt dan om sijn eer in vromde landen te salveren, wannermen sal verstaen dat hy eyndelijck het resolveren vande wereving heeft doorgedrongen zijn weerwil van de stad van Amsterdam, want men weet in dit Lant genoeg dat de Pensionaris Fagel, een conclusie na sijn selfs welbehagen kan dresseren, selfs tegens de wetten van de Republijck, als hy door de maght des Princen van Orangien onderschraeght wordt, ook weetmen al immers soo wel dat hy geen groote avantage uyt die Resolutie kan trecken, door dien niemant aen de sollicitours sal derven opschieten tot het doen van de werving; Dit is het gevoelen des Princen van Orangien, sulcx is bekent ende hy heeft selfs aen van Haren toevertrout, dat hy die resolutie sal doen nemen in de week waer in wy hi treden. Dogh door dien die resolutie, hoe weynigh voordeel die oock in der daet den Prince van Orangien sou konnen toebrengen, hem evenwel grote avantagien sou geven konnen; 't sy door de devisie die hy daer door in den straat sou brenghen, of door de pretexten die het den Marquis de Grana daer uyt sou believen te scheppen, om aen Spaignien te doen geloven dat de Hollanders aen de Spaensse grote secourssen souden furneren; soo doen de Heeren van Amster-

dam haer best om sulcx te beletten.

Wat my belangt, S I R E, door deseve reden waerom ik vrees dat de Heeren van Amsterdam in weerwil van den Prins van Orangiën van de Staten Generael niet sullen kunnen verwerven, dat sij geen klagten sullen doen aen u Maj. over de assurantie die men begeert, soo hoop ick oock dat de Prins van Orangië niet sal kunnen uytwercken de lightingh te doen voortgaen in weerwil van die van Amsterdam, ende dat, soo hy die resolutie deshalve n doet nemen, salmen terstont sien dat die resolutie niet is dan een stuck onnut papier, of soo veel als of die niet genomen was, door dien sy malkanderen in hare sentimenten gemackelijcker kunnen wederstreven, als haer eygen entreprises, doen gelucken.

Ick moet u Maj. nog seggen dat de Heer Paets ende de andere welgeintentioneerde weder moed hebben geschept, en aen haer vrienden geseght dat sy sich niet hadden geflatteert daer mede dat u. Maj. soo veel dingen sou doen, datmen nu in Vlaenderen wel 186. speelt; nogh minder hadden sij gedaght dat de Heren van Amsterdam stantvastigheydt genoegh souden hebben gehad sodanigh dat sij haer alle hy Amsterdam voeghe. en teckerlijck de Prins van Orangiën, soo bij iets door violente wegen sal willen ondernemen, sal meer obstaculen vinden dan hy denckt.

Dit is het, S I R E, dan my aen u. Maj. doet representeren, dat ick soo haestigh, nogh soo gemackelijck als voor desen de eere niet kan hebben van u ordres te ontfangen over het geen hier kan voorvallen, en soo u Maj. oordeelde van sijn dienst te sijn my eenige ordre te geven met toelating om die ter executie te stellen als het den noot vereyscht, sulcx sou van groot gewigt konnen sijn om de Heeren van Amsterdam te onderschragen, als, by voorbeeld de expedienten aen te vatten die sij my sullen voorstellen, in dewelcke u Maj. niet sal gevat syn, van de memorie te geven, indien het den noot vereyscht, anders een Conferentie aen de Staten Generael te verfoecken, welcke my aenstonts Gedeputeerde sullen senden, aen dewelcke ick van de saeck sou sprekenen in gevolg van de Conferentie sou ik haer by geschrift geven het geen wy geseght hadden, het welck een versaghtingh sou sijn, want de Heere van Amsterdam sijn seer weijnigh gealarmeert door de gepretendeerde overkomst van 136. welke versekert dat het maer is om haer te misleyde dat ik propositionen begeer te doen, en daer is niet voordeliger voor den dienst van u Maj. dan haer te doen sien dat men, ten haren opsight, met de uysterste openherdigheydt handelt; Hier van is het datmen haer persuaदेert als men alle de expedienten aenvat die u. Maj. niet te veel engageren.

Ick bid u Maj. seer nederlijck my te laeten weten of er eenighe dinghen sijn in dewelcke ik, in de grootste extremiteyten sou. kunnen toegeven, son-

der dat sulcx sou kunnen beletten het verrichten van het geen u Maj. begeert, oock over de ruine van het Spaensse platte landt, waer over ick groote difficulteyten teemoet he. gesupponeert synde dat de sacken. Toosullen verlopen, waer aen ick noch twyffel.

Ick geef my de eer niet van aen u Maj. te vragen wat ik moet doen nopende de assurantie welke men van de Heeren van Amsterdam sou kunnen wenissen, indien sij de Staten Generael niet souden konnen bewegen om u Maj. te behagen, voor al omtrent geene dat men my heeft voorgeschreven, door dien ick niet weet hoedanig de intentie van u Maj. daer omtrent is; ik kan u Maj. alleen seggen dat de Heeren van Amsterdam sig noch aen my niet hebben geexplicieert en my uytdruckelijck geseght dat dat oock hulpmiddem sijn tot de welke men niet moet komen dan in de uysterste extremitijt; sij sullen my daer van niet spreken dan wanneer sy alle hoop sullen hebben verloren van verseeckeringshe van de Staaten Generael te trecken dat het recht is datmen u Maj. te wille sy flatteren haer nog dan te sullen kunnen verkrijgen.

Getranslateert nae de Fransse Copie, Gedruckt in den Hage by Jacobus Scheltus, Staten-Drucker.

B R I E F A E N G E N.

Extract uit sekeren BRIEF van de Heer van S. Disdier aan mijn Heer de Mesmes.

Sedert ick de eer heb gehad van aan U door Castel te schrijven is hier niets verandert, ick heb die eer eergisteren noch genooten over Luyk; de Heeren van Amsterdam doen haar devoir; de Heer d'Avaux draegt sich op een wyse door dewelke alles behoort te gelucken, ende vallen de saacken foodanig niet uit als men wenst, soo sal sulcx niet ontstaan dan uit de grote magt die men te bestrijden heeft; men kan sich onderwijlen beloven dat men de saken niet seer verwijdert sal vinden van het geen men wenst, wat my belangt ik maak daar al te veel mijn intrest van, soo wegens mijn plicht als wegens de eer van de Heer d'Avaux, om niet te wenissen dat alles eyndelyck geluckiglyck moge termineren.

U feer nedrigen ende onderdanigen dienaar

Saint Disdie.

Extract wys sekeren BRIEF aan Monsieur de Melmes

den 9. Januari 1684.

DE saecken sijn alhier tot groote extremititeiten vervallen, en ik voorzie dat die noch meer sullen verbitteren; het valt niet waarschijnlijk dat men in dese disordre iets sal kunnen obtineren tegens den wil van den Prince van Oranje, doch de Heeren van Amsterdam sullen de werwing moit toestaan, men gelooft dat hy het in haar weerwil wil doen, en dat is het dat wy haer sullen.)

Extract wys secken BRIEF van de Pater Lijmojen aan de

Eerwaardige pater Grenier tot Marseille. Hage

den 2. Januari 1682.

[Myn Eerwadijste Vader en Meester.

DE stant saecken in dese quartieren bestaen daer in datmen dese seven verenigde Provincien belette lightinghen te doen, op dat den Coningh in de aenstaende Campagne al de Spaenssen Nederlanden mochte bemaghtigen, men flatteert haar met bedrieglijke beloften, want men sal eer vier maenden ooverseer bloedige oorlogh hebben, nae alle mogelijke apparenrien.

U Seer nedrige en gehoorfamen dinaer.

Lijmojen.